

L. A. BILL No. LI OF 2020.

A BILL

**FURTHER TO AMEND THE INDIAN PENAL CODE, THE CODE OF
CRIMINAL PROCEDURE, 1973 AND THE PROTECTION OF
CHILDREN FROM SEXUAL OFFENCES ACT, 2012, IN THEIR
APPLICATION TO THE STATE OF MAHARASHTRA.**

सन २०२० चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५१.

**भारतीय दंड संहिता, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ व लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे
संरक्षण अधिनियम, २०१२ हे, महाराष्ट्र राज्यास लागू असताना, त्यांमध्ये आणखी सुधारणा
करण्याकरिता विधेयक.**

(विधानसभेने दिनांक २३ डिसेंबर, २०२१ रोजी संमत केल्याप्रमाणे.)

१८६० चा ४५.
१९७४ चा २.
२०१२ चा ३२.

ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, भारतीय दंड संहिता, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ व
लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम, २०१२ हे, महाराष्ट्र राज्यास लागू असताना, त्यांमध्ये आणखी

सुधारणा करणे इष्ट आहे ; **त्याअर्थी**, भारतीय गणराज्याच्या बाहत्तराव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

प्रकरण एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव,
व्याप्ती व प्रारंभ.

१. (१) या अधिनियमास, शक्ती फौजदारी कायदे (महाराष्ट्र सुधारणा) अधिनियम, २०२१, असे म्हणावे. ५
(२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू असेल.
(३) तो, राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, नियत करील अशा दिनांकास अंमलात येईल.

प्रकरण दोन

भारतीय दंड संहिता, याच्या सुधारणा

सन १८६० चा
अधिनियम क्रमांक
४५ याच्या कलम
१६६क ची
सुधारणा.

२. भारतीय दंड संहिता, महाराष्ट्र राज्यास लागू असताना (यात यापुढे, या प्रकरणात, ज्याचा निर्देश, १०
“दंड संहिता” असा केला आहे), याच्या कलम १६६क मधील,— १८६० चा
४५
(१) खंड (ग) मध्ये “कसूर करील” या मजकुरानंतर, “; किंवा” हा मजकूर जादा दाखल करण्यात येईल ;

- (२) खंड (ग) नंतर, पुढील खंड जादा दाखल करण्यात येईल :—

“ (घ) फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याच्या कलम १०० अन्वये आवश्यक असल्याप्रमाणे, १५
कलम ३२६क, कलम ३२६ख, कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ख, १९७४ चा
कलम ३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख किंवा कलम ३७६ड यांखालील २.
शिक्षापात्र अपराधांचे अन्वेषण करताना, पोलीस अधिकाऱ्याने दिलेल्या विनिर्दिष्ट निदेशांचे पालन
करण्यात बुद्धिपुरस्सर करील ;”.

सन १८६० चा
अधिनियम क्रमांक
४५ यात कलम
१७५क समाविष्ट
करणे.

३. दंड संहितेच्या कलम १७५ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :— २०

पोलीस
अन्वेषणाकरिता
डेटा पुरविण्यास
कसूर करणे.

“**१७५क.** त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यात काहीही अंतर्भूत
असले तरी, कोणताही मध्यस्थ किंवा परिरक्षक यांसह जो कोणतेही समाजमाध्यम
व्यासपीठ किंवा इंटरनेट किंवा मोबाईल टेलिफोनी डेटा पुरवठादार, कलम ३२६क, कलम
३२६ख, कलम ३५४, कलम ३५४क, कलम ३५४ख, कलम ३५४ग, कलम ३५४घ,
कलम ३५४ड, कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ख, कलम २५
३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख किंवा कलम ३७६ड यांखालील
शिक्षापात्र असलेल्या अपराधांचे अन्वेषण करण्याच्या प्रयोजनार्थ, अन्वेषण अधिकाऱ्याने
मागणी केल्याप्रमाणे, त्यास, अशी मागणी मिळाल्यापासून कामकाजाच्या तीन दिवसांच्या
कालावधीत, असा दस्तऐवज व इलेक्ट्रॉनिक अभिलेख यांसह अशी कोणतीही डेटा
पुरविण्यास कसूर करील, तो, तीन महिन्यापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या साध्या ३०
कारावासाच्या किंवा पंचवीस लाख रुपये इतक्या द्रव्यदंडाच्या, किंवा दोन्ही शिक्षेस पात्र
असेल.”.

४. दंड संहितेच्या कलम १८२ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १८६० चा अधिनियम क्रमांक ४५ यात कलम १८२क समाविष्ट करणे.

५ “ १८२क. जी कोणतीही व्यक्ती, कलम ३२६क, कलम ३२६ख, कलम ३५४, कलम ३५४क, कलम ३५४ख, कलम ३५४ग, कलम ३५४घ, कलम ३५४ङ, कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ख, कलम ३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख किंवा कलम ३७६ङ याखालील शिक्षापात्र अपराधाच्या बाबतीत अवहेलना करणे, खंडणी उकळणे, धमकावणे किंवा मानहानी करणे किंवा सतावणे या उद्देशाने कोणत्याही व्यक्तीविरुद्ध खोटी तक्रार करील किंवा खोटी माहिती देईल ती व्यक्ती एका वर्षापेक्षा कमी नसेल परंतु तीन वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या साध्या कारावासाच्या आणि एक लाख रुपयापर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र असेल.”.

खोटी तक्रार केल्याबद्दल किंवा लोकसेवकास विवक्षित अपराधांची खोटी माहिती दिल्याबद्दल शिक्षा.

१० ५. दंड संहितेच्या कलम २२८क मधील, पोट-कलम (१) मध्ये, “ कलम ३७६, कलम ३७६क, ” या मजकुराने सुरू होणाऱ्या आणि “ कलम ३७६ङ ” या मजकुराने संपणाऱ्या मजकुराऐवजी, पुढील मजकूर दाखल करण्यात येईल,—

सन १८६० चा अधिनियम क्रमांक ४५ यात कलम २२८क ची सुधारणा.

१५ “ कलम ३२६क, कलम ३२६ख, कलम ३५४, कलम ३५४क, कलम ३५४ख, कलम ३५४ग, कलम ३५४घ, कलम ३५४ङ, कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ख, कलम ३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख किंवा कलम ३७६ङ. ”.

६. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ३२६क मधील,—

२० (क) “ ती व्यक्ती, दहा वर्षापेक्षा कमी नसेल ” या मजकुराने सुरू होणाऱ्या व “ आणि द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र असेल ” या मजकुराने संपणाऱ्या मजकुराऐवजी, “ ती व्यक्ती, पंधरा वर्षापेक्षा कमी नसेल परंतु, अशा व्यक्तीच्या उर्वरित नैसर्गिक जीवनाच्या काळापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाच्या आणि द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र असेल ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ; ” ;

सन १८६० चा अधिनियम क्रमांक ४५ यात कलम ३२६क ची सुधारणा.

(ख) पहिल्या परंतुकामधील, “ वैद्यकीय उपचाराचा खर्च ” या मजकुराच्या आधी, “ प्लास्टीक सर्जरी व मुखपुनर्रचना यांच्या खर्चासह ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

२५ ७. दंड संहितेच्या कलम ३२६ख मध्ये, “ सात वर्षांहून कमी नसेल ” या मजकुराने सुरू होणाऱ्या आणि “ सात वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कोणत्याही वर्णनाच्या कारावासाच्या शिक्षेस पात्र असेल ” या मजकुराने संपणाऱ्या मजकुराऐवजी, पुढील मजकूर दाखल करण्यात येईल :—

सन १८६० चा अधिनियम क्रमांक ४५ यात कलम ३२६ख ची सुधारणा.

“ सात वर्षापेक्षा कमी नसेल परंतु, दहा वर्षापर्यंत असू येऊ शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाच्या शिक्षेस पात्र असेल ”.

८. दंड संहितेच्या कलम ३५४५ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १८६० चा अधिनियम क्रमांक ४५ यामध्ये कलम ३५४ङ समाविष्ट करणे.

३० “ ३५४ङ (१) जो कोणी, कोणत्याही कृत्याद्वारे, कृतीतून किंवा शब्दांद्वारे एखाद्या महिलेचा विनयभंग करण्याशिवाय तिला धोक्याची, धाकदपटशाची किंवा भीतीची जाणीव निर्माण होईल असे पुढील कृत्यांसह कोणतेही कृत्य जाणीवपूर्वक करील तो, दोन वर्षापर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कोणत्याही वर्णनाच्या कारावासाच्या शिक्षेस, आणि एक लाख रुपयापर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस पात्र असेल :—

महिलेचा विनयभंग करण्याशिवाय संदेशवहनाच्या कोणत्याही साधनाद्वारे तिला धाकदपटशा दाखवणे.

(क) जे कामोद्दीपक किंवा स्वैराचारी स्वरूपाचे असेल अशा रीतीने, दूरध्वनीद्वारे, ई-मेलद्वारे समाजमाध्यमा व्यासपीठाद्वारे किंवा संदेशवहनाच्या अन्य कोणत्याही इलेक्ट्रॉनिक किंवा डिजीटल मार्गाने क्षोभकारी संभाषण करणे ; किंवा

(ख) त्या महिलेच्या कोणत्याही लैंगिक कृतीतील सहभागासह, त्या महिलेच्या शरीराच्या कोणत्याही भागाचे, इलेक्ट्रॉनिक किंवा इतर कोणत्याही स्वरूपाच्या माध्यमामार्फत वास्तविक किंवा बनावट वर्णनाचा समावेश असलेली कोणतीही ध्वनीफित किंवा चलचित्रफित टाकण्याची (अपलोड) किंवा प्रसारित करण्याची धमकी देणे ; किंवा ५

(ग) त्या महिलेची बदनामी करण्यासाठी किंवा तिचा दुलौकिक करण्यासाठी कोणत्याही स्वरूपातील सामाजिक इलेक्ट्रॉनिक किंवा डिजीटल माध्यमाचा किंवा इतर कोणत्याही माध्यमाचा वापर करणे, किंवा ; १०

(घ) ज्यामुळे प्रत्यक्षपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे महिलेचा विनयभंग होईल किंवा तिच्या खाजगीपणाचे उल्लंघन होईल अशाप्रकारे तिच्या नावाचा, तपशिलांचा, छायाचित्रांचा किंवा इतर कोणत्याही ओळख साधनांचा वापर करणे.

स्पष्टीकरण.— या कलमाच्या प्रयोजनार्थ “जो कोणी ” या संज्ञेचा अर्थ “पुरुष किंवा स्त्री किंवा ट्रान्सजेंडर (तृतीयपंथी) ” असा असेल.”. १५

सन १८६० चा
अधिनियम क्रमांक
४५ याच्या कलम
३७६ ची सुधारणा.

९. दंड संहितेच्या कलम ३७६ मध्ये,—

(क) पोट-कलम (१) मधील, “सश्रम कारावासाच्या शिक्षेस पात्र असेल ” या मजकुरानंतर “किंवा ज्या प्रकरणी अपराधाचे वैशिष्ट्य घोर स्वरूपाचे आहे आणि जेथे पुरेसा निर्णायक पुरावा आहे आणि जरब बसवणारी शिक्षा देण्याची खात्री पटेल अशी परिस्थिती आहे, अशा प्रकरणी, मृत्युदंडाच्या शिक्षेस पात्र असेल ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ; २०

(ख) पोट-कलम (२) मध्ये,—

(एक) खंड (च) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

“(च-१) कोणत्याही प्रयोजनासाठी वापरलेल्या इमारतीस किंवा इमारतीतील किंवा इमारत संकुलातील,— मग कायद्याद्वारे विनियमित केलेले असो किंवा अन्यथा असो— कोणत्याही सार्वजनिक उपयोगी सेवेस सुरक्षा पुरविण्याच्या किंवा तिची देखभाल करण्याच्या प्रयोजनार्थ असलेला कर्मचारीवर्ग किंवा कंत्राटी कर्मचारी यांसह व्यवस्थापनावर असणारी किंवा व्यवस्थापनाने कामावर ठेवलेली जी कोणी, व्यक्ती, अशा क्षेत्रात एखाद्या महिलेवर बलात्कार करील ती व्यक्ती; किंवा ” ; २५

(दोन) “द्रव्यदंडास देखील पात्र असेल ” या मजकुरानंतर, “किंवा ज्या प्रकरणी अपराधाचे वैशिष्ट्य घोर स्वरूपाचे आहे आणि जेथे पुरेसा निर्णायक पुरावा आहे आणि जरब बसवणारी शिक्षा देण्याची खात्री पटेल अशी परिस्थिती आहे अशा प्रकरणी, मृत्युदंडाच्या शिक्षेस पात्र असेल ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ; ३०

(ग) पोट-कलम (३) मधील, “आणि द्रव्यदंडाच्या ” या मजकुरानंतर, “किंवा ज्या प्रकरणी अपराधाचे वैशिष्ट्य घोर स्वरूपाचे आहे आणि जेथे पुरेसा निर्णायक पुरावा आहे आणि जरब बसवणारी शिक्षा देण्याची खात्री पटेल अशी परिस्थिती आहे अशा प्रकरणी, मृत्युदंडाच्या ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. ३५

सन १८६० चा
अधिनियम क्रमांक
४५ याच्या कलम
३७६ घ ची
सुधारणा.

१०. दंड संहितेच्या कलम ३७६२ मध्ये, “आणि द्रव्यदंडाच्या देखील ” या मजकुरानंतर, “किंवा ज्या प्रकरणी अपराधाचे वैशिष्ट्य घोर स्वरूपाचे आहे आणि जेथे पुरेसा निर्णायक पुरावा आहे आणि जरब बसवणारी शिक्षा देण्याची खात्री पटेल अशी परिस्थिती आहे अशा प्रकरणी, मृत्युदंडाच्या ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. ४०

११. दंड संहितेच्या कलम ३७६घक मध्ये, “ आणि द्रव्यदंडाच्या ” या मजकुरानंतर “ किंवा ज्या प्रकरणी अपराधाचे वैशिष्ट्य घोर स्वरूपाचे आहे आणि जेथे पुरेसा निर्णायक पुरावा आहे आणि जरब बसवणारी शिक्षा देण्याची खात्री पटेल अशी परिस्थिती आहे अशा प्रकरणी, मृत्यूदंडाच्या ” हा मजकूर जादा दाखल करण्यात येईल.

सन १८६० चा अधिनियम क्रमांक ४५ याच्या कलम ३७६घक ची सुधारणा.

५

प्रकरण तीन

फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ याच्या सुधारणा

१२. फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ महाराष्ट्र राज्यास लागू असताना (यात यापुढे, या प्रकरणात, ज्याचा निर्देश, “ फौजदारी प्रक्रिया संहिता ” असा केला आहे) याच्या कलम ३७ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

सन १९७४ चा अधिनियम क्रमांक २ यात कलम ३७क समाविष्ट करणे.

१८६० चा १०
४५.

“ ३७क. कोणताही मध्यस्थ किंवा परिरक्षक यांसह प्रत्येक समाजमाध्यम व्यासपीठ, इंटरनेट किंवा मोबाईल टेलीफोनी डेटा पुरवठादाराने, भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३२६क, कलम ३२६ख, कलम ३५४, कलम ३५४क, कलम ३५४ख, कलम ३५४ग, कलम ३५४घ, कलम ३५४ड, कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ख, कलम ३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख, किंवा कलम ३७६ ड यांखालील शिक्षापात्र अपराधांचे किंवा लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम, २०१२ खालील कोणत्याही शिक्षापात्र अपराधांचे अन्वेषण करण्याच्या प्रयोजनार्थ, अन्वेषण अधिकाऱ्याच्या मागणीवरून, दस्तऐवज किंवा इलेक्ट्रॉनिक अभिलेखासह डेटा पुरविणे बंधनकारक असेल.”.

पोलीस अन्वेषणासाठी डेटा पुरविणे.

२०१२ चा १५
३२.

१३. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३९ मधील, पोट-कलम (१) मध्ये,—

सन १९७४ चा अधिनियम क्रमांक २ याच्या कलम ३९ ची सुधारणा.

(१) खंड (पाच) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येतील :—

२०

“ (पाच-१) कलमे ३२६क व ३२६ख (म्हणजे, ऑसिडचा वापर करून आणि ऑसिड फेकण्याचा प्रयत्न करून गंभीर दुखापत करण्याशी संबंधित असलेले अपराध) ;

२५

(पाच-२) कलम ३५४, कलम ३५४क, कलम ३५४ख, कलम ३५४ग, कलम ३५४ व कलम ३५४ ड (म्हणजे, संदेशवहनाच्या कोणत्याही साधनांद्वारे महिलेचा विनयभंग करण्याशी, लैंगिक छळवणूक करण्याशी, विवस्त्र करण्याशी, चोरून अश्लील चित्रण करण्याशी, चोरून पाठलाग करण्याशी, छळवणूक करण्याशी संबंधित असलेले महिलांच्या विरुद्धचे अपराध);”;

(२) खंड (पाच क) नंतर, पुढील खंड समाविष्ट करण्यात येईल :—

“ (पाच ख) कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ख, कलम ३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख व कलम ३७६ ड दोन्ही धरून (म्हणजे, बलात्कार ३० व सामूहिक बलात्कार, इत्यादींशी संबंधित असलेले अपराध).”.

१४. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १०० मधील, पोट-कलम (४) मध्ये, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

सन १९७४ चा अधिनियम क्रमांक २ याच्या कलम १०० ची सुधारणा.

१८६० चा ४५.

“ परंतु, भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३२६ क, कलम ३२६ ख, कलम ३७६, कलम ३७६ क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख किंवा कलम ३७६ ड यांखालील अपराधांच्या बाबतीत किंवा लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम, २०१२ यांखालील अपराधांच्या बाबतीत, झडती घेणारी व्यक्ती, झडती घ्यावयाची जागा ज्या ठिकाणी स्थित आहे त्या ठिकाणी जे उपलब्ध आहेत अशा दोन लोकसेवकांना किंवा महाराष्ट्र शासनाच्या महिला व बालकल्याण विभागाने मान्यता दिलेल्या दोन सामाजिक कार्यकर्त्यांना पाचारण करील. जेव्हा साक्षेपी प्रयत्न करूनदेखील असे लोकसेवक उपलब्ध झाले नसतील तेव्हा, झडती घेणारी व्यक्ती, त्याची लेखी नोंद करून या पोट-कलमामध्ये तरतूद केलेली कार्यपद्धती अनुसरील.”.

४०

(शा.म.मु.) एचबी १७५९-२ (४४०-१२-२०२१)

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
१६४ ची
सुधारणा.

१५. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १६४ मधील, पोट-कलम (५क) च्या खंड (क) मध्ये, “ भारतीय दंड संहिता याच्या ” या मजकुरानंतर, “ कलम ३२६क, कलम ३२६ख, ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल.

१८६० चा
४५.

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
१७३ ची
सुधारणा.

१६. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १७३ मध्ये,—

(एक) पोट-कलम (१क) मधील, “ कलमे ३७६, ३७६क, ३७६कख, ३७६ख, ३७६ग, ३७६घ, ३७६घक, ३७६घख किंवा ३७६ड ” या मजकुराऐवजी “ ३७६ख किंवा ३७६ग ” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(दोन) पोट-कलम (१क) नंतर, पुढील पोट-कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

“ (१ख) भारतीय दंड संहिता याच्या कलम ३२६क, कलम ३२६ख, कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख किंवा कलम ३७६ड यांखालील अपराधांच्या संबंधात, पोलीस ठाण्याच्या प्रभारी अधिकाऱ्याने ज्या दिनांकास खबर नोंदविली होती त्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या कालावधीत अन्वेषण पूर्ण करण्यात येईल :

१८६० चा
४५.

परंतु, ज्या दिनांकास खबर नोंदविण्यात आली होती त्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या कालावधीत, अन्वेषण पूर्ण करणे शक्य होत नसेल तर, संबंधित अन्वेषण अधिकाऱ्याकडून त्याची कारणे लेखी नोंदविण्यात येतील; अशा प्रसंगांमध्ये, अशा अपराधांच्या आरोपीची ओळख पटविण्याच्या असमर्थतेचा अंतर्भाव करता येईल; यानंतर, संबंधित विशेष पोलीस महानिरीक्षकास किंवा पोलीस आयुक्तास उक्त कालावधी आणखी तीस दिवसांपर्यंत वाढविता येईल :

परंतु आणखी असे की, या कलमात अंतर्भूत असलेली कोणतीही गोष्ट, या संहितेमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या जामिनाच्या वेगवेगळ्या तरतुदी कोणताही परिणाम करित असल्याचे मानण्यात येणार नाही.”.

३०

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
३०९ ची सुधारणा.

१७. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३०९ मध्ये, पोट-कलम (१) मधील, परंतुकाऐवजी, पुढील परंतुक दाखल करण्यात येईल :—

“ परंतु, जेव्हा चौकशी किंवा न्यायचौकशी ही, भारतीय दंड संहितेचे कलम ३२६क, कलम ३२६ख, कलम ३७६, कलम ३७६क, कलम ३७६कख, कलम ३७६ख, कलम ३७६ग, कलम ३७६घ, कलम ३७६घक, कलम ३७६घख, किंवा कलम ३७६ड यांखालील अपराधांशी संबंधित असेल तेव्हा, अशी चौकशी किंवा न्यायचौकशी, दैनंदिन तत्त्वावर केली जाईल आणि दोषारोपपत्र दाखल केल्याच्या दिनांकापासून तीस कामकाजाच्या दिवसांच्या कालावधीत पूर्ण करण्यात येईल.”.

१८६० चा
४५.

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
३२० ची सुधारणा.

१८. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३२० मध्ये, पोट-कलम (२) मधील, तक्त्यातील, कलम ३३८शी संबंधित असणाऱ्या नोंदीनंतर पुढील नोंद समाविष्ट करण्यात येईल :—

“ महिलेचा विनयभंग करण्याशिवाय ३५४ड. ज्या महिलेस धोक्याची, धाकदपटशाची, ३० संदेशवहनाच्या कोणत्याही साधनाद्वारे किंवा भीतीची जाणीव निर्माण होते अशी तिला धाकदपटशा दाखवणे. महिला.”.

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
३२७ ची
सुधारणा.

१९. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३२७ मधील, पोट-कलम (२) मध्ये,—
(१) “ भारतीय दंड संहितेच्या ” या मजकुरानंतर, “ कलम ३२६क, कलम ३२६ख, ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;

३५

(२) दुसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

“ परंतु तसेच, साक्षीपुरावा नोंदविणाऱ्या पीठासीन अधिकाऱ्याच्या कक्षात गुप्त (in camera) कार्यवाही करविण्यात येईल आणि पीडित व्यक्तीस किंवा दुर्बल साक्षीदारास सुरक्षित वाटावे यासाठी अशा पीठासीन अधिकाऱ्याकडून सर्वोत्तम प्रयत्न करण्यात येईल आणि याची साक्षीपुराव्यामध्ये ५ नोंद करण्यात येईल.”.

२०. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३७४ मधील, पोट-कलम (४) मध्ये,—

१८६० चा
४५.

(१) “ भारतीय दंड संहितेच्या ” या मजकुरानंतर, “ कलम ३२६क, कलम ३२६ख, ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;

(२) “ सहा महिन्यांच्या ” या मजकुराऐवजी, “ पंचेचाळीस दिवसांच्या ” हा मजकूर दाखल १० करण्यात येईल.

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
३७४ ची
सुधारणा.

२१. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३७७ मधील, पोट-कलम (४) मध्ये,—

(१) “ भारतीय दंड संहितेच्या ” या मजकुरानंतर, “ कलम ३२६क, कलम ३२६ख, ” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;

(२) “ सहा महिन्यांच्या ” या मजकुराऐवजी, “ पंचेचाळीस दिवसांच्या ” हा मजकूर दाखल १५ करण्यात येईल.

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
३७७ ची
सुधारणा.

१८६० चा
४५.

२२. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ४३९ मधील, पोट-कलम (१क) मध्ये, “ भारतीय दंड संहितेच्या ” या मजकुराने सुरू होणाऱ्या व “ कलम ३७६ घख खालील व्यक्तीच्या ” या मजकुराने संपणाऱ्या मजकुराऐवजी, पुढील मजकूर दाखल करण्यात येईल :—

१८६० चा
४५.

“ भारतीय दंड संहितेच्या, कलम ३२६क किंवा कलम ३२६ख, किंवा कलम ३७६ चे पोट-कलम २० (३) किंवा कलम ३७६कख किंवा कलम ३७६घक किंवा कलम ३७६घख किंवा कलम ३७६ड यांखालील व्यक्तीच्या ”.

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या कलम
४३९ ची
सुधारणा.

२३. फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या पहिल्या अनुसूचीमधील, “ एक भारतीय.—दंड संहितेखालील अपराध ”, या शीर्षाखालील,—

(क) कलम १७५ शी संबंधित असणाऱ्या नोंदीनंतर, पुढील नोंद समाविष्ट करण्यात येईल :—

२५ “ १७५क. समाजमाध्यम व ३ महिन्यांपर्यंत साधा दखलपात्र जामीनपात्र प्रथमवर्ग इंटरनेट किंवा मोबाईल कारावास किंवा दंडाधिकारी.”; टेलिफोनी डेटा २५,००,००० रुपयांचा पुरवठादार, इत्यादींनी द्रव्यदंड, किंवा दोन्ही. डेटा पुरविण्यास कसूर करणे.

३०

सन १९७४ चा
अधिनियम क्रमांक
२ याच्या पहिल्या
अनुसूचीची
सुधारणा.

(ख) कलम १८२ शी संबंधित असणाऱ्या नोंदीनंतर, पुढील नोंद समाविष्ट करण्यात येईल :—

३५ “ १८२क. लोकसेवकाला विवक्षित १ वर्षांपर्यंत साधा दखलपात्र जामीनपात्र प्रथमवर्ग अपराधांची खोटी तक्रार कारावास किंवा द्रव्यदंड, दंडाधिकारी.”; किंवा खोटी माहिती किंवा दोन्ही. दिल्याबद्दल शिक्षा.

(ग) कलमे ३२६क व ३२६ख यांच्याशी संबंधित असणाऱ्या नोंदीऐवजी, पुढील नोंदी दाखल करण्यात येतील :-

“३२६क.	ॲसिड, इत्यादींचा वापर करून स्वेच्छेने गंभीर दुखापत करणे.	१५ वर्षांपेक्षा कमी नसेल परंतु, जी अशा व्यक्तीच्या नैसर्गिक जीवनाच्या उर्वरित काळापर्यंत असू शकेल इतका कारावास आणि पीडीत व्यक्तीला प्रदान करावयाचा द्रव्यदंड.	दखलपात्र	अजामीनपात्र सत्र न्यायालय.	५
३२६ख.	स्वेच्छेने ॲसिड फेकणे किंवा फेकण्याचा प्रयत्न करणे.	७ वर्षांपेक्षा कमी नसेल, परंतु, दहा वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीचा कारावास.	दखलपात्र	अजामीनपात्र सत्र न्यायालय.”;	१०

(घ) कलम ३५४घ शी संबंधित असणाऱ्या नोंदीनंतर, पुढील नोंद समाविष्ट करण्यात येईल :-

“३५४ ड	महिलेचा विनयभंग करण्याशिवाय संदेशवहनाच्या कोणत्याही साधनाने तिला धाकदपटशा दाखवणे.	२ वर्षांपर्यंतच्या मुदतीचा कोणत्याही वर्णनाचा कारावास आणि १,००,००० रुपयांपर्यंत असू शकेल इतका द्रव्यदंड.	दखलपात्र	जामीनपात्र कोणताही दंडाधिकारी.”.	१५
					२०

(ङ) कलम ३७६ शी संबंधित असणाऱ्या नोंदीऐवजी, पुढील नोंदी दाखल करण्यात येतील :-

“३७६(१)	पोट-कलम (२) खाली समाविष्ट असलेल्या व्यक्तींखेरीज इतर व्यक्तींनी केलेला बलात्कार.	१० वर्षांपेक्षा कमी नसेल परंतु आजीवन कारावासापर्यंत असू शकेल इतका सश्रम कारावास शिक्षा व द्रव्यदंड. निर्णायक पुरावा असलेल्या घोर अपराधाच्या बाबतीत, मृत्यूदंड.	दखलपात्र	अजामीनपात्र सत्र न्यायालय.	२५
३७६(२)	प्राधिकाऱ्याने किंवा विश्वासू व्यक्तीने केलेला बलात्कार.	१० वर्षांपेक्षा कमी नसेल परंतु, आजीवन कारावासापर्यंत असू शकेल इतका सश्रम कारावास याचा अर्थ व्यक्तीच्या नैसर्गिक जीवनाच्या उर्वरित काळापर्यंत इतका सश्रम कारावास व द्रव्यदंड. निर्णायक पुरावा असलेल्या घोर अपराधाच्या बाबतीत, मृत्यूदंड.	दखलपात्र	अजामीनपात्र सत्र न्यायालय.	३०
३७६(३)	१६ वर्षे वयाखालील महिलेवर बलात्कार केल्याचा अपराध करणाऱ्या व्यक्ती.	२० वर्षांपेक्षा कमी नसेल परंतु, आजीवन कारावासापर्यंत असू शकेल इतका सश्रम कारावास याचा अर्थ व्यक्तीच्या नैसर्गिक जीवनाच्या उर्वरित काळापर्यंत असू शकेल इतक्या सश्रम कारावासाची व द्रव्यदंड. निर्णायक पुरावा असलेल्या घोर अपराधाच्या बाबतीत, मृत्यूदंड.	दखलपात्र	अजामीनपात्र सत्र न्यायालय.”;	४०
					४५

(च) कलमे ३७६घ व ३७६घक शी संबंधित असणाऱ्या नोंदीऐवजी, पुढील नोंदी दाखल करण्यात येतील :—

- ५ “३७६घ सामूहिक बलात्कार. २० वर्षांपेक्षा कमी नसेल परंतु, दखलपात्र अजामीनपात्र सत्र
आजीवन कारावासापर्यंत असू न्यायालय.
शकेल इतका सश्रम कारावास
याचा अर्थ व्यक्तीच्या नैसर्गिक
जीवनाच्या उर्वरित काळापर्यंत
शकेल इतक्या सश्रम कारावास
शिक्षा आणि पीडित व्यक्तीला
१० प्रदान करावयाचा द्रव्यदंड.
निर्णायक पुरावा असलेल्या घोर
अपराधाच्या बाबतीत, मृत्यूदंड.
- १५ ३७६घक १६ वर्षे वयाखालील आजीवन कारावास याचा अर्थ, दखलपात्र अजामीनपात्र सत्र
महिलेवर सामूहिक त्या व्यक्तीच्या नैसर्गिक जीवनाच्या न्यायालय.”.
बलात्कार. उर्वरित काळासाठी कारावास व
द्रव्यदंड. निर्णायक पुरावा
असलेल्या घोर अपराधाच्याबाबतीत,
मृत्यूदंड.

प्रकरण चार

२० लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम, २०१२ याच्या सुधारणा.

२०१२ चा ३२. २४. लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम, २०१२, तो महाराष्ट्र राज्यास सन २०१२ चा
लागू असताना, (यात यापुढे, या प्रकरणामध्ये, ज्याचा निर्देश, “लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे अधिनियम क्रमांक
संरक्षण अधिनियम” असा केला आहे) याच्या कलम २ मध्ये, खंड (ड) नंतर, पुढील खंड जादा ३२ याच्या कलम
दाखल करण्यात येईल :— २ ची सुधारणा.

२५ “(ढ) “कर्मचारी वर्ग” याचा अर्थ, नियमित, तात्पुरता, कंत्राटी कर्मचारी किंवा कामगार
म्हणून नियुक्त केलेली कोणतीही व्यक्ती, असा आहे आणि त्यात कोणत्याही प्रकारचे सहाय्य
देणाऱ्या बाह्यस्रोत अभिकरणाने पुरविलेल्या कोणत्याही व्यक्तीचा समावेश होतो.”.

३० २५. लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम, याच्या कलम ४ मधील, पोट- सन २०१२ चा
कलम (२) मध्ये, “द्रव्यदंडास देखील पात्र असेल” या मजकुराऐवजी, “पाच लाख रुपयांपेक्षा कमी अधिनियम क्रमांक
नसेल इतक्या द्रव्यदंडास देखील पात्र असेल किंवा ज्या प्रकरणी अपराधांचे वैशिष्ट्य घोर स्वरूपाचे ३२ याच्या कलम
आहे आणि जेथे पुरेसा निर्णायक पुरावा आहे आणि जरब बसवणारी शिक्षा देण्याची खात्री पटेल ४ ची सुधारणा.
अशी परिस्थिती आहे अशा प्रकरणी, मृत्युदंडास पात्र असेल ” हा मजकूर जादा दाखल करण्यात
येईल.

३५ २६. लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियमाच्या कलम ५ मध्ये,— सन २०१२ चा
अधिनियम क्रमांक
३२ याच्या कलम
५ ची सुधारणा.
(क) खंड (घ) मधील, “यांचा सहवासी असणारा” या मजकुरानंतर, “किंवा रहिवाशी
असणारा” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;

(ख) खंड (ज) मधील, “क्षारक पदार्थ ; किंवा” या मजकुराऐवजी, “क्षारक वस्तू किंवा मादक पदार्थ ; किंवा” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ;

(ग) खंड (ज) मधील, उप-खंड (एक) मध्ये, “मानसिक स्वास्थ्य अधिनियम, १९८७ याच्या कलम २ च्या खंड (ठ) अन्वये व्याख्या केल्याप्रमाणे, बालकास मनोरुग्ण करण्यास तो कारणीभूत होतो” या मजकुराऐवजी, “मानसिक स्वास्थ्य अधिनियम, २०१७ याच्या कलम २ च्या खंड (ठ) अन्वये व्याख्या केल्याप्रमाणे, बालकास मानसिक आजाराने ग्रस्त होण्यास कारणीभूत होतो” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. १९८७ चा १४. २०१७ चा १०.

सन २०१२ चा अधिनियम क्रमांक ३२ याच्या कलम ८ ची सुधारणा. २७. लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियमाच्या कलम ८ मधील, “तीन वर्षांपेक्षा कमी नसेल, परंतु पाच वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा होईल” या मजकुराऐवजी, “पाच वर्षांपेक्षा कमी नसेल, परंतु सात वर्षांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची शिक्षा होईल” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. १०

सन २०१२ चा अधिनियम क्रमांक ३२ याच्या कलम ९ ची सुधारणा. २८. लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियमाच्या कलम ९ मधील,—
(क) खंड (घ) मध्ये, “सहवासी असणारा” या मजकुरानंतर, “किंवा रहिवाशी असणारा” हा मजकूर समाविष्ट करण्यात येईल ;

(ख) खंड (ज) मध्ये, “क्षारक पदार्थ; किंवा” या मजकुराऐवजी, “क्षारक पदार्थ किंवा मादक द्रव्य ; किंवा” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल ; १५

(ग) खंड (ज) मधील, उप-खंड (एक) मध्ये “मानसिक स्वास्थ्य अधिनियम, १९८७ याच्या कलम २ च्या खंड (ठ) अन्वये व्याख्या केल्याप्रमाणे, बालकास मनोरुग्ण करण्यास” या मजकुराऐवजी, “मानसिक स्वास्थ्य अधिनियम, २०१७ याच्या कलम २ च्या खंड (ठ) अन्वये व्याख्या केल्याप्रमाणे, बालकास मानसिक आजाराने ग्रस्त होण्यास” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. १९८७ चा १४. २०१७ चा १०.

सन २०१२ चा अधिनियम क्रमांक ३२ याच्या कलम १० ची सुधारणा. २९. लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियमाच्या कलम १० मध्ये, “पाच वर्षांपेक्षा कमी नसेल परंतु सात वर्षांपर्यंत असू शकेल” या मजकुराऐवजी, “सात वर्षांपेक्षा कमी नसेल, परंतु दहा वर्षांपर्यंत असू शकेल” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल.

सन २०१२ चा अधिनियम क्रमांक ३२ याच्या कलम २३क समाविष्ट करणे. ३०. लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम याच्या कलम २३ नंतर, पुढील कलम समाविष्ट करण्यात येईल :—

पोलीस अन्वेषणाकरिता डेटा पुरविण्यात कसूर करणे. “२३क. त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यात काहीही अंतर्भूत असले तरी, कोणताही मध्यस्थ किंवा परिरक्षक यांसह जो कोणतेही समाजमाध्यम व्यासपीठ किंवा इंटरनेट किंवा मोबाईल टेलिफोनी डेटा पुरवठादार, या अधिनियमान्वये शिक्षापात्र असलेल्या अपराधाचे अन्वेषण करण्याच्या प्रयोजनार्थ, अन्वेषण अधिकाऱ्याने मागणी केल्याप्रमाणे, त्यास, अशी मागणी मिळाल्यापासून, कामकाजाच्या तीन दिवसांच्या कालावधीत, अशी कोणतीही डेटा पुरविण्यास कसूर करील, तो, तीन महिन्यांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाच्या शिक्षेस किंवा पंचवीस लाख रुपये इतक्या द्रव्यदंडाच्या किंवा दोन्ही शिक्षेस पात्र असेल.” ३०

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

[सन २०२० चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५१.]

[भारतीय दंड संहिता, फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ व लैंगिक अपराधांपासून बालकांचे संरक्षण अधिनियम, २०१२ हे, महाराष्ट्र राज्यास लागू असताना, त्यांमध्ये आणखी सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.]

[श्री. दिलीप वळसे-पाटील,
गृह मंत्री.]

[विधानसभेने दिनांक २३ डिसेंबर, २०२१ रोजी
संमत केल्याप्रमाणे.]

राजेन्द्र भागवत,
सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.